

Dit is niet de lege toendra in Siberië, maar het Lage Veld in Uddel op dinsdagmiddag 24 november 2008

Winterbegrazing, deel 2

Verlag van een veldwerkplaats met alleen vragen

— Ido Borkent

“Alweer begrazing?”, zult u misschien uitroepen bij het lezen van de kop van dit stukje. Als u nieuwsgierig van aard bent (en dat bent u wellicht, want u bent al tot hier gekomen met lezen), dan wilt u weten wat voor vragen er nu weer zijn. We weten toch al zoveel van begrazing? Gewoon, appeltje, eitje: even opervlakte door soort beest delen en dat wordt vast wel fraai en anders wel verrassend. Maar misschien weten we nog helemaal niet zo veel. Zeg eens eerlijk: wat kunnen we spijkerhard voorspellen aan ecologische ontwikkelingen als we

in ons natuurterrein grazende beesten toelaten? In grote lijnen: het wordt wat kaler, pionierplanten krijgen een grote aandeel, soms verdwijnen grassen, een enkele orchidee legt het loodje (helaas), het aantal insectensoorten neemt drastisch toe, hagedissen vinden het lastig, er ontstaat modder, sommige bomen gaan kapot maar bosontwikkeling gaat door, nog even en er komt een bever, aanvullend beheer blijft nodig.

Ik geef helemaal toe dat een dergelijk opsomming veel te kort door de bocht is, maar dit gevoel van onwetendheid bekroupt me ongeveer

toen ik deelnam aan een excursie naar het Lage Veld in Uddel, een kijkje in de keuken van een bijzonder begrazingsproject (het heet ook allemaal ‘project’, dat zegt het al; anders heette het wel gewoon werk) van de stichting FREE. Deze stichting kan opgevat worden als een begrazingsbedrijf met een doel, een ideaal; zie het kader. In dit geval werkt de Stichting FREE in opdracht van beheerder het Kroondomein met als directe opdracht: zorg ervoor dat in dit terrein de verbossing niet de overhand krijgt, met als maximum een bosoppervlak van 25% en behoud/ontwikkel verder de natte heidevegetatie.

Even iets over de achtergrond van het terrein. Het betreft een 14 hectare vochtig en tot 1995 regulier gebruikt grasland, inclusief 2 hectare bos. Het ligt op de flank van een laaglandbeek. Bodem bestaat nu uit zand, soms met wat grindjes. Nadat er de fosfaatrijke toplaag ter dikte van een dertigtal centimeters er van af was geplagd begon er toch iets moois te ontstaan. In de eerste plaats werd het erg nat. Ook gingen er allerlei planten groeien die er allang of sinds mensenheugenis niet waren aangetroffen. Een echt mooie lijst: dwergviltkruid, heidekartel-

dient de begrazing eigenlijk na de storting van het plaggen? Waarom eigenlijk geen bos? Is deze oppervlakte eigenlijk niet veel te klein om er iets zinvol over graasgedrag uit af te leiden? Wat was dit terrein vroeger eigenlijk: hooiland of weide? Zijn dit wel de juiste koeien? De vegetatieontwikkeling heeft als oorzaak de maatregel plaggen, en loopt dat begrazen er nu net niet dwars tegen in? (maar je doet het in de winter!) Zijn de nadelen van maaien echt zo groot voor de microfauna? Hoe zit het met vogels? Is er aanvullend beheer op termijn nodig?

Vragen die zich men bij FREE ook allemaal stelt. Men monitort de ontwikkelingen in het veld en van de grazers. En men staat open voor kritische kanttekeningen, zeker ook bij deze rondgang. Het terrein is niet toegankelijk, maar misschien is er voor liefhebbers wat af te spreken. Wij excursiegangers hebben in ieder geval de uitnodiging om ergens in april 2009 nog eens te gaan kijken naar het beeld dat er dan is ontstaan. Onwetenschappelijk, anekdotisch, maar ongetwijfeld wel boeiend om te zien. ♦

Ido Borkent is redacteur, bosland@wxs.nl

Zie ook Vakblad NBL, februari 2005:
Winterbegrazing, tijd voor nieuwe ervaring.

Opvallend aspect is de mat van moeraswolfsklauw; verder hier een toef groot haarmos met vossebes en wat sprietjes trek- of pitrus en dophei.

blad, snavelzegge, veldrus, grote wolfsklauw (naast massaal moeraswolfsklauw), draadgentiaan, gevlekte orchis, stijve ogentroost, witte en bruine snavelbies, borstelgras en blauwe knoop. Er werd een maaibeheer ingesteld. Tot 2005, en in het najaar van 2006 is dus begonnen met winterbegrazing. Het maaien is gestopt.

Opvallend aspect nu is een mat van moeraswolfsklauw ter grootte van vele hectares (!). Maar tussen al dat moois een gordel van opslag van berk op het wat drogere deel, en wilg in het wat nattere deel. Misschien had dat heel interessant bos opgeleverd, maar de beheerder wil graag openheid. Maaien is zinloos, uitsteken onbegonnen werk. Nu zijn er in de wintermaanden 8 Galloways ingeschaard. Dit is het derde jaar dat dit gebeurt.

Opvallend aspect is de mat van moeraswolfsklauw; verder hier een toef groot haarmos met vossebes en wat sprietjes trek- of pitrus en dophei.

Vragen: Is dit aantal beesten genoeg om de opslag in ieder geval kort te houden? Welk doel

In het midden van het terrein is een brede gordel van wilg en berk; twee weken na inscharing is hier enige vretterij aan te zien.

(informatie uit de website www.freenature.nl)

De Foundation for Restoring European Ecosystems zet zich in voor landschappen waar natuur ongeremd haar gang kan gaan. We geven dieren weer hun oorspronkelijke plek in de Nederlandse natuur. Bekende grazers als runderen, paarden en herten. Maar ook dieren die nog minder vertrouwd zijn, zoals bevers, wisenten en wolven. Deze dieren dragen bij aan rijke, robuuste natuur. Bezoekers krijgen alle vrijheid om hier van te genieten.

FREE werkt aan kleine en grote natuurprojecten. Onze opdrachtgevers zijn natuurorganisaties, overheden, bedrijven en particulieren. We werken in het hele traject van het opstellen van een visie tot het plaatsen van rasterpalen en de zorg voor grazers. We werken in Nederland en elders in Europa. Van idee tot uitvoering, van kop tot staart, dat is FREE Nature Samen met het Kroondomein is FREE bezig met een nieuw fenomeen: winterbegrazing. Van nature horen grote grazers rond te trekken tussen voedselrijke overstromingsvlaktes, van bijvoorbeeld de IJssel, in de zomer naar de hoger gelegen zandgronden in de wintermaanden.